

De toekomstbestendige gerechtsdeurwaarder

Ineke (C) van den Berg
Erik de Rie
Michelle Dekkers-Helmink
Hans Groenewegen
Marco de Graaff

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting.....	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	5
1.1. Aanleiding.....	5
1.2. Werkwijze.....	5
1.3. Deelnemers ontwerpessies.....	7
Hoofdstuk 2 De gerechtsdeurwaarder en zijn omgeving.....	8
2.1. Schets van rol gerechtsdeurwaarder.....	8
2.2. De ontwikkelingen: het gaat niet zo goed met de gerechtsdeurwaarder	9
2.2.1. Invoering Gerechtsdeurwaarderswet	9
2.2.2. Goede ontwikkelingen, maar wel gevolgen voor de gerechtsdeurwaardersbranche	10
2.2.3. Waar gaan de zorgen over?.....	10
2.2.4. Gevolgen: dalende omzet en omvang van de beroepsgroep.....	13
2.2.5. Conclusie	15
Hoofdstuk 3 De gerechtsdeurwaarder en de actualiteit.....	16
3.1. Schuldenproblematiek	16
3.1.1. Een rol voor de gerechtsdeurwaarder in de schuldenproblematiek?.....	16
3.1.2. Schuldenproblematiek nader bekeken.	18
3.2. De veranderingen in de juridische dienstverlening.....	20
3.3. Ondertussen bij onze burens	21
Hoofdstuk 4 De uitkomsten van de ontwerpessies: de gerechtsdeurwaarder als schuldenregisseur.....	23
4.1. Doel: het schetsen van een toekomstbeeld.....	23
4.2. Ontwerpen van een toekomstmodel	23
4.2.1. Het perspectief van de belanghebbenden	23
4.2.2. De waarden van de gerechtsdeurwaarder als bruggenbouwer en schuldenregisseur.....	26
4.2.3. De toekomstbestendige gerechtsdeurwaarder	27
Literatuurlijst.....	28
Bijlage 1 Deelnemers aan de ontwerpessies.....	31

Samenvatting

Wanneer de deurwaarder niet zou bestaan en nu zou moeten worden uitgevonden, hoe zou die er dan uitzien? Dat is de vraag die we in de ontwerpessies centraal hebben gezet.

Met de ontwerpessies zijn gedachten en visies samengebracht van mensen vanuit de beroepsgroep, maar ook van veel anderen die op uiteenlopende manieren betrokken zijn bij het werkveld er omheen. Ze geven een beeld van wat uit verschillende richtingen belangrijk gevonden wordt wanneer we onze blik richten op de toekomstbestendige deurwaarder. Minstens één ding lijkt tussen dat alles al glashelder te zijn: de eerste plek om het toernooimodel los te laten is bij beantwoording van de vraag 'Wanneer de deurwaarder niet zou bestaan en nu zou moeten worden uitgevonden, hoe zou die er dan uitzien?'

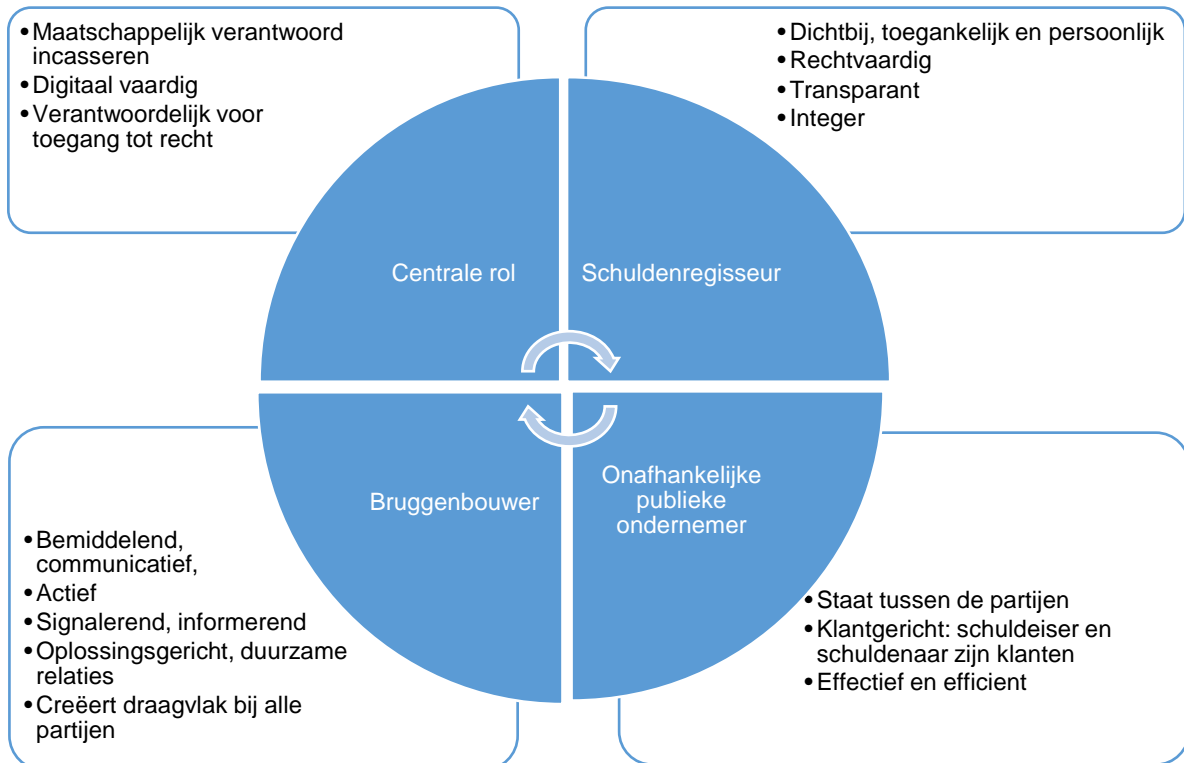
Er werd met een open blik gekeken vanuit alle gezichtshoeken en niet begonnen bij de beperkingen, maar vanuit de vraag en de mogelijkheden om *samen* te kijken naar de toekomst. De verzamelde individuele gerechtsdeurwaarders met de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarder (KBvG), de Nederlandse Belangenvereniging Gerechtsdeurwaarders (Deurwaardersbelangen.NU), het Ministerie van Justitie en Veiligheid, de rechtspraak, schuldhulpverleners, een ervaringsdeskundige en anderen.

Samen omdat een beroepsgroep die maatschappelijke relevantie als fundament heeft, het zich niet kan permitteren om na te laten zich daarop in tijden van grote maatschappelijke veranderingen opnieuw te bezinnen. De vaak stevige gedachten die in het rapport verzameld zijn, zijn ook een oproep om verder samen aan het werk te gaan, om te komen tot de toekomstbestendige gerechtsdeurwaarder die een centrale regierol inneemt bij de aanpak van de schuldenproblematiek. Een gerechtsdeurwaarder die bemiddelt en wanneer nodig juridisch juist handelt en in deze hoedanigheden als bruggenbouwer functioneert. De gerechtsdeurwaarder die als ambtenaar de Staat vertegenwoordigt en tevens een ondernemer in gebondenheid is: hij wordt door de Kroon benoemd. De Minister van Justitie heeft invloed op het functioneren van de gerechtsdeurwaarder en is ook verantwoordelijk voor het goed functioneren van de gerechtsdeurwaardersbranche. Hopelijk wordt er door het Ministerie van Justitie en Veiligheid ondersteuning verleend bij de fundamentele herbezinning op het ambt en het veranderend takenpakket, zodat de gerechtsdeurwaarder het algemeen belang kan dienen door als schuldenregisseur op te treden. Niet alleen vanaf het moment van ontstaan van schulden, maar ook bij het voorkomen van (het oplopen) van schulden en bij de sanering van schulden. Dat kan alleen als zowel vanuit het perspectief van de schuldeiser als van de schuldenaar wordt gekeken. Een onafhankelijke rol is daartoe onontbeerlijk en moet ook worden gefaciliteerd, immers een oud Nederlands spreekwoord luidde al 'Wiens brood men eet diens woord men spreekt'. Het vergt ook opdrachtgevers die hun verantwoordelijkheid nemen en gerechtsdeurwaarders een redelijke vergoeding betalen voor hun werk om 'het goede' te doen: aandacht voor preventie, vroeg handelen en signaleren, zodat slechts in uitzonderlijke gevallen ambtshandelingen moeten worden uitgevoerd. De gerechtsdeurwaarder moet daartoe in staat worden gesteld, juist ook door de overheid.

De gerechtsdeurwaarder mag en kan als ambtenaar en ondernemer nevenactiviteiten verrichten. Hij staat idealiter tussen de partijen in en is dus bij uitstek geschikt om als bemiddelaar op te treden. Hij kan het beste van beide werelden in zich verenigen: juridische kennis en vaardigheden, communicatievaardigheden door laagdrempelige dienstverlening,

aandacht voor de schuldenproblematiek en de mens achter de schulden, een bemiddelende oplossingsgerichte rol. Hij kan daartoe zijn ondernemende vermogens inzetten. Versterking en verbreding van zijn taken als publieke ondernemer, zoals ook dat in België gebeurt en gewenst wordt, liggen voor de hand.

Voor de centrale regierol die de gerechtsdeurwaarder zou moeten innemen is het van groot belang dat aan een aantal voorwaarden wordt voldaan en dat de gerechtsdeurwaardersbranche werkt vanuit gedeelde waarden. Deze (voor)waarden zijn:

In dit rapport is ook de context weergegeven waarbinnen de gerechtsdeurwaarder zijn werk verricht, alsmede de ontwikkelingen die hebben bijgedragen aan de zorgen die er binnen de gerechtsdeurwaardersbranche zijn over het voortbestaan van het ambt. Die ontwikkelingen maken duidelijk waarom het noodzakelijk, en zelfs urgent, is om in gezamenlijkheid te werken aan een toekomstbestendige gerechtsdeurwaarder. We kunnen daarvoor ook om ons heen kijken in andere landen, zoals bij in België, Groot Brittannië en Zweden.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1. Aanleiding

Een aantal mensen dat werkzaam is in de gerechtsdeurwaardersbranche, dan wel werkzaam is geweest of bij de opleiding tot kandidaat-gerechtsdeurwaarder is betrokken, komt bij elkaar om na te denken over de wenselijkheid van mediation(vaardigheden) voor de gerechtsdeurwaarder. Het is onrustig in de gerechtsdeurwaarderswereld, er is steeds minder werk, waardoor vooral kleine kantoren ophouden te bestaan. De afnemende instroom van studenten bij de opleiding HBO-Rechten afstudeerrichting kandidaat-gerechtsdeurwaarder stemt treurig, niet alleen voor de opleiding zelf, maar ook voor het voortbestaan van het ambt. Een beroepsgroep zonder jonge mensen vergrijsd en versteent. De schuldenproblematiek komt meer voor het voetlicht, ook bij de overheid, en de roep om oplossingen voor deze problematiek wordt steeds sterker. Kortom wat is nodig aan nieuwe vaardigheden en kennis? En welke rol willen de gerechtsdeurwaarders daarin spelen? De onderwerpen die we bespreken, breiden zich uit om uiteindelijk te komen bij de vraag hoe de rol van de gerechtsdeurwaarder er eigenlijk uit moet zien als we hem opnieuw zouden moeten uitvinden. De werkgroep organiseerde een bijeenkomst met vooral jonge gerechtsdeurwaarders in het begin van 2018. De uitkomsten van die bijeenkomst gaven de eerste denkrichtingen aan, maar vooral ook de wens om in oplossingen te denken en dan ook met andere belanghebbenden.

Tegelijkertijd wordt ook in de juridische dienstverlening (de juridische beroepen: advocatuur, notariaat en gerechtsdeurwaardersbranche) steeds meer gesproken over benodigde innovatie van producten en dienstverlening: digitalisering en technologisering veranderen het werk (Legal Tech). De roep om vraaggericht werken, uitgaande van de behoefte van de burgers aan toegang tot recht (user centered justice), wordt sterker en leidt tot vragen over benodigde systeemwijzigingen zoals die van de gesubsidieerde rechtsbijstand, laagdrempelige juridische dienstverlening en toegankelijke rechtspleging.¹ Ook de Nationale Ombudsman vindt dat bij de invordering door de overheid het burgerperspectief leidend moet zijn.² Deelname van Ineke van den Berg aan de ontwerpessies van het Ministerie van Justitie en Veiligheid met betrekking tot deze onderwerpen, leidde tot het besluit om als werkgroep zelf ontwerpessies te organiseren.³ Zo kon de werkgroep tegemoet komen aan de wensen van de eerste deelnemers, door meer oplossingsgericht te werken en daar ook andere belanghebbenden bij te betrekken.

1.2. Werkwijze

De eerste bijeenkomst vond plaats op 19 juni 2018 en de tweede op 22 januari 2019.⁴ De methode die we hebben gebruikt bij deze ontwerpessies is die van de door Stanford University ontwikkelde Legal Design methode: 'empathise, define, ideate, prototype, test'.⁵ Krijn van Beek

¹ Vooral door Hiil geëntameerde bijeenkomsten; de uitgangspunten zijn o.a. te vinden in M. Barendrecht 2018.

² Rapport Nationale Ombudsman 2019.

³ Lid van de genoemde werkgroep over de toekomst van de gerechtsdeurwaarder, Lector Toegankelijkheid van het recht bij Hogeschool Inholland en oud-hoofddocent bij de HU (HBO-Rechten afstudeerrichting kandidaat-gerechtsdeurwaarder). Haar proefschrift beschrijft de ontwikkelingen in de deurwaardersbranche en de gevolgen voor het onderwijs: Ineke (C) van den Berg-Smit 2013.

⁴ De bijeenkomsten zijn mogelijk gemaakt door het Lectoraat Toegankelijkheid van het recht van Hogeschool Inholland.

⁵ www.legaltechdesign.com/

nam ons in de eerste sessie mee in deze werkwijze en die werkwijze hebben wij ook gebruikt voor de tweede bijeenkomst onder leiding van Erik de Rie.⁶

De ontwerpessies waren erop gericht om met zoveel mogelijk mensen na te denken over de toekomstbestendige deurwaarder in een veranderende wereld. Er is onder meer deelgenomen door gerechtsdeurwaarders, schuldhulpverleners, juristen, digitaliseringsspecialisten en door vertegenwoordigers van de sociale advocatuur, het Ministerie van Justitie en Veiligheid, de toezichthouder, de opleider, de rechtspraak, incassobureaus en de beroepsorganisatie en beroepsvereniging. Zo is een veelkleurige visie ontstaan rondom de centrale vraag: wanneer het deurwaardersambt nog niet zou bestaan en voor de maatschappij van nu vormgegeven zou moeten worden, hoe zou dat er dan uit gaan zien?

Deze wijze van werken en onderzoek doen, is bedoeld om inzichten te verkrijgen, om te kunnen ontwerpen en een ontwerp te testen, ten behoeve van een oplossing van een probleem.⁷ Het perspectief van degene waarvoor je oplossingen wilt ontwerpen staat centraal. In dit geval is dat die van de gerechtsdeurwaarder en zijn toekomst. Er is veel onderzoek gedaan naar de ontwikkelingen in de gerechtsdeurwaardersbranche, incasso, schuldhulpverlening en we kennen de stand van zaken.⁸ De werkgroep vond het tijd voor het creëren van oplossingsrichtingen. We wilden dat doen vanuit de overtuiging dat alleen met alle belanghebbenden die te maken hebben met gerechtsdeurwaarders, en met de gerechtsdeurwaarders zelf, een richting kan worden geschetst. De methode wordt veel gebruikt bij innovatie van juridische dienstverlening en producten.

In beide sessies hebben we alle stadia van de methode laten passeren. Krijn van Beek maakte daartoe de volgende opzet:

Schetsen doelen achtergrond van de sessie: we maken samen *een toekomstbeeld van het ambt van gerechtsdeurwaarder*.

We gaan dus samen iets maken, dat is iets wezenlijk anders dan een analyse, discussie of debat, iets anders dan waarheidsvinding.

Kennismaking + **empathise**: je naam en waar je werkt en noem 1 concreet voorbeeld uit je eigen ervaring dat de maatschappelijke meerwaarde van de deurwaarder illustreert.

⁶ Krijn van Beek was moderator van de eerste sessie (<http://policydesignstudio.nl/wie-is-de-policy-design-studio/>), Erik de Rie die van de tweede sessie (<https://riolutions.nl/over-ons/>).

⁷ Over ontwerpgericht praktijkonderzoek: Van Aken en Daan Andriessen (red.), *Handboek ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek. Wetenschap met effect*, Boom Lemma Uitgevers: 2011.

⁸ Over de stand van zaken wordt in het volgende hoofdstuk een kort overzicht gegeven.

Empathise

Voor wie werkt een deurwaarder?

In groepjes van twee - neem een van de actors die we net hebben genoemd, verplaats je in die persoon en vraag je af wat die nodig zou hebben. Zo gedetailleerd mogelijk.

Plenair: In wie heb je je verplaatst? Waar kwamen jullie op uit?

Gezamenlijke reflectie op de maatschappelijke meerwaarde die een gerechtsdeurwaarder idealiter kan produceren.

Define (Afbakenen)

Ontwerp vraag: "Kunnen we een *gerechtsdeurwaarder- van-de-toekomst* ontwerpen die de hiervoor benoemde maatschappelijke meerwaarde realiseert"

Ideate

Je hebt al je kennis en ervaring en verbeeldingskracht, de vraag is: als je het allemaal opnieuw zou mogen uitvinden, hoe zou je het ambt dan vorm geven?

Schrijf drie ideeën op

Plenair verzamelen in max drie rondes– steekwoorden op flap

Prototype

In drie groepjes een eerste prototype maken met de ideeën van de voorgaande ronde.

Geef een pakkende naam, maak een tekening, etc.

Prototype galerie

Pitchen – (max. drie minuten).

Aan de anderen: heb je suggesties om het te versterken?

Plenair: reflectie op werkwijze.

Zien we fundamentele verschillen of tenderen we naar één model?

In het verslag één schets van de prototypes maken.

1.3. Deelnemers ontwerpessies

Voor beide bijeenkomsten heeft de werkgroep een keuze gemaakt uit belanghebbenden om een zo'n breed mogelijke groep bij elkaar te krijgen. Belanghebbenden die allen op de een of andere manier een rol spelen bij de werkzaamheden van de gerechtsdeurwaarder. Bijlage 1 geeft een overzicht van de betrokken belanghebbenden.

Hoofdstuk 2 De gerechtsdeurwaarder en zijn omgeving

2.1. Schets van rol gerechtsdeurwaarder

Het ambt van gerechtsdeurwaarder bestaat al eeuwen. De invulling van het ambt is in de loop der tijd echter aanzienlijk veranderd. De gerechtsdeurwaarder was aanvankelijk een dienaar van de rechterlijke macht en een bode die de dagvaardingen uitbracht en beslag kon leggen. Hij is nu als ambtenaar en ondernemer (in gebondenheid) een hoogopgeleide zelfstandige professional. Met de advocaat en de notaris wordt de gerechtsdeurwaarder geschaard onder de juridische beroepen. De gerechtsdeurwaarder vertegenwoordigt als ambtenaar de Staat en heeft voor het uitvoeren van zijn taak vergaande, aan hem voorbehouden, bevoegdheden gekregen: hij kan beslag leggen en met name als hij een vonnis heeft verkregen van de rechter, kan hij de schuldenaar dwingen om te leveren waarop de schuldeiser recht heeft. De niet-betaalde vorderingen worden verhaald op zijn vermogen: door verkoop van de inboedel, de auto, het eigen huis, maar ook bijvoorbeeld door ontruiming van de woning in het geval van huurschulden. De Staat onderhoudt deze ambtenaar niet, hij moet voor zijn eigen inkomen zorgen. De Minister van Justitie heeft invloed op het functioneren van de gerechtsdeurwaarder, onder andere via het goed- of afkeuren van verordeningen die door de Koninklijke Beroepsorganisatie voor Gerechtsdeurwaarders (KBvG) worden gemaakt. De Kroon benoemt de gerechtsdeurwaarders.

De schuldeiser is opdrachtgever van de gerechtsdeurwaarder en van die opdrachten is de gerechtsdeurwaarder afhankelijk. Die opdrachten betreffen niet alleen de ambtshandelingen. In het kader van zijn niet-ambtelijke taken verricht hij met name incassowerkzaamheden voor opdrachtgevers en kan hij optreden als procesgemachtigde en rechtsbijstand verlenen: werkzaamheden die geen onderdeel uitmaken van zijn openbare taken. De niet-betaalde vorderingen, die van de schuldeisers worden verkregen, worden verhaald op het vermogen van de schuldenaar alsmede de kosten.⁹ Als vordering geheel wordt geïncasseerd, betaalt de schuldeiser niets. De schuldeiser betaalt de gerechtsdeurwaarder alleen als de vordering niet (volledig) verhaalbaar is. Deze werkzaamheden mag de gerechtsdeurwaarder slechts uitoefenen indien dit een goede en onafhankelijke vervulling van zijn ambt, dan wel het aanzien daarvan, niet schaadt of belemmert (art. 20 Gerechtsdeurwaarderswet). Voor alle werkzaamheden, zowel de ambtelijke als niet ambtelijke taken, gelden beroeps- en gedragsregels en zijn gerechtsdeurwaarders onderworpen aan het wettelijk geregeld tuchtrecht.

Als de staat niet ooit een deurwaarder had 'uitgevonden' die vonnissen uit kan voeren, dan zou rechtspreken een zinledige aangelegenheid worden. Zonder vonnissen die je ook uit kunt voeren, heeft 'toegang' tot het systeem niet veel zin.¹⁰

De beroepsgroep heeft sinds 2001 een eigen publiekrechtelijke organisatie, de KBvG. Het beroep is wettelijk beschermd, want zonder de juiste opleiding, benoeming door de Kroon en beëdiging mag iemand zich geen gerechtsdeurwaarder noemen.¹¹ De gerechtsdeurwaarder is bij de uitoefening van de hem opgedragen ambtshandelingen een bestuursorgaan in de zin van art. 1:1 Awb.

⁹ Waaronder de tarieven op grond van het Besluit tarieven gerechtsdeurwaarders (Btag).

¹⁰ De kaders bevatten uitspraken van Erik van Rie.

¹¹ Sinds 2003 een hbo-opleiding (Bachelor of Laws), daarvoor een particuliere opleiding van de Teekensstichting.

2.2. De ontwikkelingen: het gaat niet zo goed met de gerechtsdeurwaarder

2.2.1. Invoering Gerechtsdeurwaarderswet

Een belangrijke gebeurtenis in de ontwikkeling van de beroepsuitoefening was de invoering van de Gerechtsdeurwaarderswet in 2001, waarbij marktwerking werd toegelaten bij deze juridische beroepsgroep. Tegelijkertijd werd in de Gerechtsdeurwaarderswet aangegeven dat de gerechtsdeurwaarder in de eerste plaats ambtenaar blijft en dat zijn niet-ambtelijke taken daaraan ondergeschikt zijn.¹² Het betekende dat gerechtsdeurwaarders met elkaar moesten concurreren en in het gehele land werkzaam mochten zijn, in plaats van alleen in hun eigen arrondissement. Die ontwikkeling heeft grote gevolgen gehad.¹³ Het marktgestuurde handelen zorgde ervoor dat de gerichtheid op waarden als onafhankelijkheid (art. 12a Gerechtsdeurwaarderswet) en het dienen van het algemeen belang minder werd. In de praktijk zijn de eigen belangen vaak gekoppeld aan die van de schuldeiser: het inkomen wordt immers verkregen doordat de schuldeisers de gerechtsdeurwaarder opdrachten geven voor ambtshandelingen en het innen van de vorderingen. De positie van de gerechtsdeurwaarder is echter die van iemand die tussen schuldeiser en schuldenaar moet staan.

Het instituut mocht ook weer geen geld gaan kosten, dus de deurwaarder moest zelf maar wat ondernemen.

De tarieven voor de ambtshandelingen, de handelingen van de gerechtsdeurwaarder rond beslagleggen en executeren, de inleiding tot de gerechtelijke procedure en de inleiding tot de executie (betekening van de titel), zijn vastgelegd in het Besluit tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders (Btag). Tarieven die betaald moeten worden door de schuldenaar. De tarieven voor de schuldeiser zijn vrij onderhandelbaar. Er moet daardoor onderling behoorlijk worden geconcurrereerd, in een markt waarin gerechtsdeurwaarderskantoren steeds meer fuseerden tot grote organisaties en de opdrachtgevers het steeds meer voor het zeggen kregen.¹⁴ De opdrachtgevers hebben een sterke onderhandelingspositie en bepalen steeds meer de tarieven.

Bij een aantal gerechtsdeurwaarderorganisaties werd de incassopraktijk steeds meer leidend voor de werkzaamheden (het creditmanagement). Daarnaast werden aanvankelijk door gerechtsdeurwaarders veel procedures voor de opdrachtgevers gevoerd, veelal door juristen die werkzaam waren op het deurwaarderskantoor. Die opdrachten zorgden voor veel ambtshandelingen: dagvaardingen, en als gevolg van de daarop volgende vonnissen, beslagen en tenuitvoerleggingen. De schuldenproblematiek met een toename van het aantal te incasseren vorderingen was hier debet aan.¹⁵ Door de forse verhoging van de griffierechten liepen de ambtshandelingen terug. Met name het Midden- en Kleinbedrijf vonden het kostenrisico te hoog. Het gevolg van de eerste forse verhoging van de griffierechten was dat in 2011 34.000 minder zaken door de burgerlijke rechter werden behandeld.¹⁶ Steeds meer

¹² Van den Berg-Smit 2013, p. 57, 69 en 137 e.v.

¹³ Van den Berg-Smit 2011, p. 13 e.v.

¹⁴ Gerechtsdeurwaardersorganisaties als GGN, Syncasso, LAVG en Flanderijn en wat de opdrachtgevers betreft: m.n. het CJIB (dat optreedt namens o.a. DUO, CAK), energiebedrijven etc.

¹⁵ Van den Berg-Smit 2013, p. 175 e.v.

¹⁶ Wet Griffierechten burgerlijke zaken, *Stb.* 201, 715, inwerkingtreding 1 november 2010.

vorderingen konden echter niet meer geïnd worden vanwege de problematische schuldenproblematiek van huishoudens.¹⁷

2.2.2. Goede ontwikkelingen, maar wel gevolgen voor de gerechtsdeurwaardersbranche

De eerste digitalisering kondigde zich ook aan: elektronisch indienen van de dagvaarding ter griffie¹⁸, invoering van elektronisch derdenbeslag¹⁹ en de plannen voor een digitaal beslagregister, Verwijsindex Schuldhelpverlening (VISH), het online publiceren van openbare exploitatie en ambtelijke publicaties, en het online veilen.²⁰

De Verwijsindex Schuldhelpverlening is bedoeld voor de samenwerking tussen de schuldhulpverlening en de gerechtsdeurwaarders ten behoeve van de schuldenaren. Gerechtsdeurwaarders kunnen in het register zien of een schuldenaar geregistreerd staat bij een schuldhulpverleningsinstantie. Mocht dat zo zijn dan is dat aanleiding voor de gerechtsdeurwaarder om de schuldeiser te adviseren niet direct actie te ondernemen, maar zijn vordering aan te leveren bij de betreffende schuldhulpverlener. Tevens werd een lijvig voorstel geschreven voor een vereenvoudiging van de beslagvrije voet.²¹ Een advies dat mede leidde tot de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet, maar die helaas op de lange baan is geschoven; in plaats van invoering per 1 januari 2019 zal deze nu waarschijnlijk pas in 2021 plaatsvinden.²² De oorzaak is het probleem rond de ICT-uitwisseling tussen Uitvoeringsinstituut Werknemers Verenigingen (UWV), belastingdienst en de gerechtsdeurwaarders. En dat probleem ligt niet bij de gerechtsdeurwaarders.

De hiervoor genoemde digitale ontwikkelingen komen uit de koker van de gerechtsdeurwaarder. De gerechtsdeurwaarders hebben een hoge automatiseringsgraad en hebben aan deze ontwikkelingen een positieve bijdrage geleverd. Een bijdrage die bepaald nog niet standaard is in de juridische dienstverlening, bij de rechtspleging en in de 'incasso-industrie'. Het zijn echter ook ontwikkelingen die bijdragen aan de dalende omzet van de gerechtsdeurwaarder.

2.2.3. Waar gaan de zorgen over?

Het jaarverslag over 2018 van de KBvG heeft geen naam, maar geeft wel een helder beeld van de stand van zaken: een gerechtsdeurwaarder die zich op een evenwichtsbalk bevindt en moeite moet doen om het evenwicht te bewaren. Daarmee de zorgen uitdragend die er op dit moment zijn rond het voortbestaan van de gerechtsdeurwaarder.²³ Ook het jaarverslag van het Bureau Financieel Toezicht (BFT) over 2018 laat zien dat er eind 2018 29 gerechtsdeurwaarderskantoren op hoog risico stonden.²⁴ Daarvan is sprake wanneer bij

¹⁷ Voor de laatste cijfers zie het Jaarverslag van het Nibud 2018 - 2019, 'Omgerekend zijn er meer dan 700.000 huishoudens met ernstige betalingsproblemen. Daarvan zijn er slechts zo'n 95.000 die zich hebben gemeld bij schuldhulpverlening': www.nibud.nl/beroepsmatig/financieel-problemen-rapport-2018/

¹⁸ Besluit van 27 juni 2012 houdende regels ter invoering van de elektronische indiening van een dagvaarding. Het gaat hierbij niet om het uitbrengen of betekenen *Stb.* 2012, 292. Inmiddels overigens ingetrokken voor procedures en gerechten waarvoor digitaal procederen geldt: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031726/2017-03-0>

¹⁹ Wet van 9 oktober 2008, *Stb.* 435 in werking getreden 1 juli 2009, *Stb.* 2009,242. Hierdoor werd het mogelijk om informatie op te vragen over dienstverbanden en kan bij grote werkgevers als de UWV en de ABP elektronisch derdenbeslag worden gelegd.

²⁰ Beleidsplan KBvG 2012-2015, p. 25. Inmiddels werkt het digitaal beslagregister. VISH: [www.nvvk.eu/k/n235/news/view/6889/3481/kredietbank-nederland-\(53-gemeenten\)-volledig-aangesloten-op-vish.html](http://www.nvvk.eu/k/n235/news/view/6889/3481/kredietbank-nederland-(53-gemeenten)-volledig-aangesloten-op-vish.html)

²¹ De beslagvrije voet is het gedeelte van deel van het inkomen waar de deurwaarder geen beslag op mag leggen. Rijsdijk, Jans & Feikema 2014.

²² www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/34628_wet_vereenvoudiging.

²³ Jaarverslag KBvG 2018.

²⁴ Jaarverslag BFT 2018, p. 8 en 18 – 19.

tenminste vier van de zeven risicogebieden een hoog risico wordt ingeschat: bewaring, liquiditeit, solvabiliteit, kwaliteit, resultaat, integriteit en overig. Volgens het BFT hebben de gerechtsdeurwaarders het vaak financieel zwaar. De macht van de opdrachtgevers wordt beschreven als groot, waardoor de onafhankelijkheid van de gerechtsdeurwaarder onder druk komt te staan: 'dit is niet in het belang van de schuldenaar en de schuldenproblematiek en het staat het maatschappelijk verantwoord incasseren in de weg'.²⁵

Inmiddels is iedereen er wel over eens dat de marktwerking te ver is doorgeschooten.²⁶ De eerder genoemde omstandigheden zorgen voor als dwingend ervaren contracten met de bulk aanbidders, voor werken onder de kostprijs en een harder executiebeleid.²⁷ Het zorgt zelfs voor contracten waardoor opdrachtgevers verdienen aan de ambtshandelingen: de zogenaamde 'kickback fees', maar ook 'no cure-no pay'- contracten komen regelmatig voor.²⁸ De directeur van het BFT liet zich daarover duidelijk uit. Ook de KBvG luidde daarover de noodklok en kwam met een voorstel Verordening Grenzen aan Tariefmodellen. Een voorstel dat overigens nog moet worden goedgekeurd door de ledenraad en indien goedgekeurd ook door de minister moet worden bekrachtigd.²⁹ Het aantal ambtshandelingen is in zijn geheel steeds verder afgenomen.

Het ambt raakte ondergesneeuwd, de onafhankelijkheid en de onpartijdige positie van de gerechtsdeurwaarder stonden steeds meer onder druk, niet in de laatste plaats door de problemen rond de participatie van derden in gerechtsdeurwaarderskantoren.³⁰ Huls drukt dit treffend uit: 'de neutrale bemiddelende rol van de deurwaarder is in de verdrukking gekomen'.³¹ De ontwikkelingen waren mede oorzaak van het ontstaan van de Nederlandse Belangvereniging Gerechtsdeurwaarders (Deurwaardersbelangen.Nu), waarin veel middelgrote en kleine kantoren zijn verenigd en die met name de onafhankelijkheid van de gerechtsdeurwaarders van het allergrootste belang achten.³²

'Winst deurwaarders sterk onder druk': in 2015 werd in het kwartaalbericht van het ING Economisch Bureau gesproken van minder orderportefeuilles en een dalend bedrag per debiteur.³³ Tegelijkertijd is de kostprijs per schuldenaar gestegen, doordat het lastiger werd om geld te innen. Er blijft dus per saldo steeds minder over. Daarnaast werd het griffierecht verder verhoogd met als gevolg een verdere daling van gerechtelijke procedures en dus van het aantal

²⁵ Jaarverslag BFT 2018, p. 20.

²⁶ Jaarverslag KBvG 2018 p. 5, Huls 2018, Van den Berg-Smit 2013, p. 139.

²⁷ Van den Berg-Smit 2013, p. 71. Rapport Commissie evaluatie Koninklijke beroepsorganisatie van gerechtsdeurwaarders (Artikel 85 Gerechtsdeurwaarderswet 2009, p. 41 e.v.

²⁸ Artikel van Joris Polman in Financieel dagblad over deurwaarders onder vuur over de incassobonus, waarin de toezichthouder van het Bureau Financieel Toezicht wordt geciteerd: https://fd.nl/ondernemen/1285432/deurwaarders-onder-vuur-om-incassobonus-voor-zorgverzekeraars?utm_medium=social&utm_source=linkedin&utm_campaign=SHR_ARTT_20190114&utm_content=en en het interview met Marijke Kaptein, directeur van het BFT: www.ftm.nl/artikelen/toezichthouder-wil-deurwaarders-aanpakken?share=1

²⁹ Jaarverslag KBvG, p. 5.

³⁰ Derden zoals de DAS werden aandeelhouder bij LAVG en Van Arkel terwijl ze ook als opdrachtgever functioneerden. Inmiddels zijn de belangen verkocht: www.dasholding.nl/nieuws/das-holding-verkoopt-belang-in-gerechtsdeurwaarders-lavg-en-van-arkel. Anders dan de KBvG wenst, heeft het Ministerie steeds vastgehouden aan de nuloptie: participatie door derden in gerechtsdeurwaarderskantoren is onwenselijk. De Verordening van de KBvG is dan ook niet goedgekeurd. Inmiddels zijn er nauwelijks of geen kantoren meer met een belang van derden-opdrachtgevers.

³¹ Huls (2018).

³² Jaarverslag Deurwaardersbelangen.Nu 2018, p. 1.

³³ Kwartaal bericht juridische dienstverleners van het ING Economisch Bureau: winst van deurwaarders sterk onder druk: www.ing.nl/nieuws/nieuws_en_persberichten/2015/02/ing_kwartaalbericht_winst_deurwaarders_sterk_onder_druk.html

uitgebrachte dagvaardingen. Ook de Raad voor de Rechtspraak ziet al in 2015 dat bij kleine incassovorderingen tot € 1500 zich een substantiële afname van het aantal zaken voordoet en adviseert het griffierecht in incassozaken bij de kantonrechter voor geschillen tussen € 500 en € 1500 te verlagen.³⁴ Dit betreft vooral ook zaken van opdrachtgevers van de gerechtsdeurwaarders.³⁵ Hetzelfde geldt ook voor grotere vorderingen van woningcorporaties, zo stellen Aedes, de vereniging van woningcorporaties, en de KBvG.³⁶ Deurwaardersbelangen.NU nam het initiatief tot het organiseren van de werkveldconferentie Eerlijke Griffierechten samen met de Nederlandse Orde van Advocaten (NOVA), KBvG, MKB Nederland, Vereniging voor Credit Management (VVCM) en Verbond Credit Management Bedrijven (VCMB). Deze was vooral gericht op informatie over de gevolgen van de hoge griffierechten voor het MKB bij met name kleine vorderingen.³⁷ Mede als gevolg hiervan heeft de Minister van Justitie en Veiligheid laten weten dat er nieuwe, lagere, tarieven voor de griffierechten komen om aan de bezwaren tegemoet te komen.³⁸

Deurwaardersbelangen.Nu spreekt van 'De aanhoudende druk op de tarieven, veel opdrachtgevers (waaronder de overheid) willen steeds minder betalen voor een steeds uitgebreidere dienstverlening, (en dat) zal er op korte termijn toe kunnen gaan leiden dat meerdere gerechtsdeurwaarders hun praktijk zullen moeten sluiten'.³⁹

Niet in de laatste plaats zijn er zorgen over de inkomstendrukkende aanbestedingen door het CJIB.⁴⁰ Daar werd ook meerdere keren over geprocedeerd omdat de gerechtsdeurwaarders de tarieven of condities niet accepteerden waartegen ze hun diensten moesten verrichten.

Er werd door de beroepsgroep verder tijd en geld geïnvesteerd in de verdere bescherming van de schuldenaar. Twee preadviezen zagen het licht: over de vereenvoudiging van de beslagvrije voet, waarover hiervoor al werd geschreven. Het andere preadvies betreft de herziening van het beslagverbod op roerende zaken.⁴¹ Dit preadvies leidde tot een wetsvoorstel dat inmiddels een eerste consultatieronde achter de rug heeft.⁴²

³⁴ Brief aan de Tweede Kamer van 30-01-2015: www.rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak/Nieuws/Pages/Raad-blijft-bezorgd-over-verhoging-griffierechten.aspx en <http://www.rechtspraak.nl/Actualiteiten/Nieuws/Pages/Hoogte-griffierecht-heeft-gevolg-voor-beroep-op-rechter.aspx>

³⁵ Brief aan de Tweede Kamer van 30-01-2015: www.rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak/Nieuws/Pages/Raad-blijft-bezorgd-over-verhoging-griffierechten.aspx en <http://www.rechtspraak.nl/Actualiteiten/Nieuws/Pages/Hoogte-griffierecht-heeft-gevolg-voor-beroep-op-rechter.aspx>

³⁶ Gezamenlijk met de KBvG schreven zij een brief aan de Tweede Kamer om de ernst van de situatie te benadrukken. www.aedes.nl/content/artikelen/klant-en-wonen/huurbeleid/huurrecht/aedes--griffierechten-woorden-te-hoog.xml, brief van 10-02-2015, 'Als een huurder meer dan drie maanden huurachterstand heeft, kan dat voor de woningcorporatie reden zijn om naar de rechter te stappen om de huurovereenkomst te laten ontbinden. De vordering is meestal al hoger dan 1.500 euro. En voor zaken waarmee een bedrag gemoeid is boven 1.500 euro, gaan de griffierechten omhoog van 466 euro naar 669 euro. Een bedrag dat niet in verhouding staat tot het te vorderen bedrag, vinden Aedes en de KBvG.'

³⁷ Jaarverslag Deurwaardersbelangen.Nu 2018, p.6.

³⁸ www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/11/16/nieuwe-tarieven-griffierechten-voor-lagere-vorderingen

³⁹ www.deurwaardersbelangen.nu/?page_id=30

⁴⁰ Zie bijvoorbeeld de reactie van de belangenvereniging Deurwaardersbelangen.Nu: www.deurwaardersbelangen.nu/wp-content/uploads/2014/12/141218-persbericht-CJIB.pdf

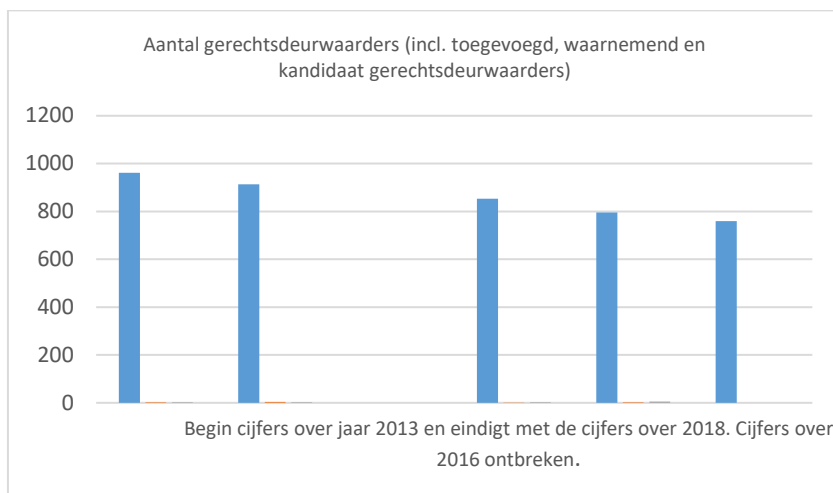
⁴¹ Rijdsdijk & Nijenhuis 2012.

⁴² Wetsvoorstel tot herziening van het beslag- en executierecht. Het wetsvoorstel herzielt het beslag- en executierecht in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Het wetsvoorstel voert o.a. een beslagvrij bedrag in bij beslag op een bankrekening en het beslagverbod op roerende zaken, zoals inboedel, wordt gemoderniseerd. www.internetconsultatie.nl/herzieningbeslagenexecutierecht

Het digitaal beslagregister (DBR) dat informatie bevat over de beslagen op inkomsten van schuldenaren werkt sinds 1 januari 2016. De bedoeling was en is dat de overheid hier ook gebruik van gaat maken en haar beslagen (denk aan de belastingdienst) ook registeren in het register, zodat er een overzicht komt van de beslagen. Helaas wordt daar nog geen gebruik van gemaakt. Volgens de KBvG is het zelfs zo dat de overheid andere duurdere ICT-oplossingen zoekt.⁴³ Gezien de ervaringen met de digitalisering van de rechterlijke macht en andere ICT-projecten van de overheid is dit geen goed teken. Jammer juist voor de schuldenaar, zonder overzicht zullen opdrachtgevers, in dit geval de overheid, niet snel een pas op de plaats maken. De schuldenaar wordt zo gemakkelijker en onnodig geconfronteerd met diverse tegelijkertijd gelegde beslagen zonder dat er uitzicht is op de oplossing voor hun problemen, die nemen alleen maar toe.

2.2.4. Gevolgen: dalende omzet en omvang van de beroepsgroep

De gevolgen zijn zichtbaar in de cijfers: omzet loopt terug en daardoor de omvang van de beroepsgroep. Eveneens zijn er nog maar heel weinig studenten in opleiding tot kandidaat-gerechtsdeurwaarder.

Duidelijk zichtbaar is de terugloop van het aantal gerechtsdeurwaarders. Voor een kleine beroepsgroep is de daling van 2013 t/m 2018 van 962 naar 760 een behoorlijke adering. Ook het aantal medewerkers van gerechtsdeurwaarderskantoren loopt terug.⁴⁴

De cijfers van de beroepsopleiding (HBO-Rechten-afstudeerrichting kandidaat-gerechtsdeurwaarder) zijn misschien nog verontrustender.⁴⁵ De opleiding werd in de jaren 2013/2014 voor het eerst geconfronteerd met een substantiële terugloop in het aantal studenten. Stonden er in 2012 nog 235 studenten ingeschreven, waren dat er nog maar 122 in 2015 en daarvan zaten er slechts 30 studenten in het eerste en tweede jaar van de opleiding.⁴⁶

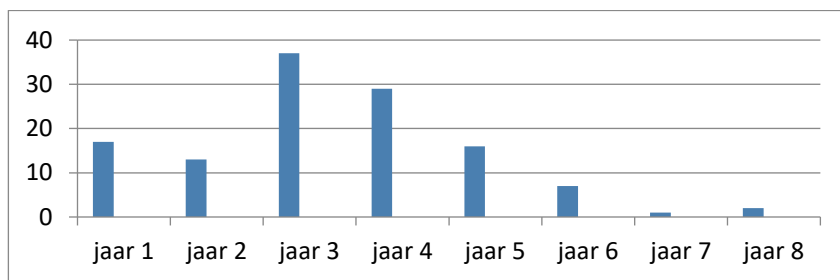
⁴³ Jaarverslag KBvG 2018, p. 8.

⁴⁴ Jaarverslag KBvG 2018, p. 3.

⁴⁵ Van den Berg 2016, p.18.

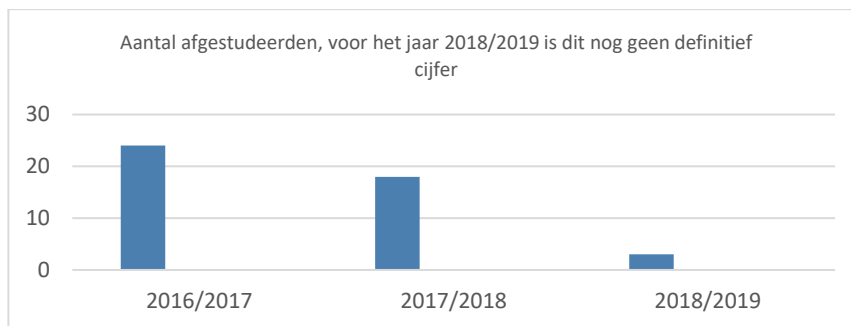
⁴⁶ Stand van zaken begin maart 2015. De jaren voorafgaand aan 2012 kenden een jaarlijkse instroom van 60- 80 studenten met uitzondering van het overgangsjaar 2003 waarin de opleiding van de Teekensstichting overging naar het HBO: er was toen sprake van een instroom van 110 studenten.

Overzicht van de stand van zaken in maart 2015:

Aantal studenten per studiejaar (totaal 122)

De laatste jaren zien we het aantal afgestudeerden verder teruglopen:

Het aantal studenten bij aanvang van de studie dat door de Hogeschool Utrecht (HU) is opgegeven, bevestigt de geringe instroom. Daarbij moet zelfs nog worden bedacht dat het aantal bij aanvang van de studie niet veel zegt over het aantal studenten dat doorgaat naar het tweede jaar. Doorgaans vallen er in het eerste jaar studenten om verschillende redenen uit.⁴⁷

2016/2017 = 24 studenten

2017/2018 = 26 studenten

2018/2019 = 20 studenten

De cijfers laten behalve een afname van de omvang van de beroepsgroep, dus ook het afgenomen aantal studenten zien. Dat is een probleem voor de beroepsgroep en de toekomst van het ambt. De wereld verandert snel en andere kennis en vaardigheden zijn nodig om daarop te kunnen inspelen. Een beroepsgroep die geen jonge aanwas heeft loopt daardoor risico op

⁴⁷ Volgens opgave van de HU mei 2019.

achterstand. Bovendien lijkt het erop dat er vooral jonge mensen uit het vak stappen en iets anders gaan doen.⁴⁸ Het is zorgwekkend als er geen perspectief voor hen meer is.

Ook de gemiddelde omzet loopt gestaag terug: van 421 miljoen in 2013 naar 310 miljoen in 2018. Het aantal ambtshandelingen is verder teruggelopen en dat zijn niet de enige financiële problemen waarmee gerechtsdeurwaarders te maken hebben. Ook de heffing die betaald moet worden door elk lid van de KBvG voor tuchtrecht en toezicht is fors toegenomen: van € 1732,09 naar gemiddeld € 3896,11 per lid in 2018, aldus de cijfers van de KBvG.⁴⁹

Als ik heel erg simplistisch denk, dan moeten budgetten en expertises opnieuw worden gerangschikt om schuldenproblematieken beter te lijf te gaan, de deurwaardersexpertise te behouden en in te zetten, en om het ambt te behouden om vonnissen nog goed uit te kunnen voeren.

2.2.5. Conclusie

Minder ambtshandelingen, minder vorderingen die kunnen worden geïncasseerd en de als dwingend ervaren contracten met de grote opdrachtgevers zorgen voor een dalende omzet en omvang van de beroepsgroep. Veel jonge mensen keren, vaak noodgedwongen, het ambt de rug toe. De opleiding tot kandidaat-gerechtsdeurwaarder heeft slechts een geringe instroom van studenten. Dit is een zorgelijke ontwikkeling voor de beroepsgroep.

Er komt meer aandacht voor de problematiek rond de onafhankelijke rol van de gerechtsdeurwaarder. Dat leidde er uiteindelijk toe dat de DAS als aandeelhouder bij LAVG en Van Arkel haar belangen verkocht. Anders dan de KBvG wenst, heeft het Ministerie steeds vastgehouden aan de nuloptie: participatie door derden in gerechtsdeurwaarderskantoren is onwenselijk.

De gerechtsdeurwaarders investeerden in de totstandkoming van het digitale beslagregister en in twee preadviezen die de positie van schuldenaren moeten verbeteren. Het preadvies Vereenvoudiging beslagvrije voet leidde tot de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet en tot een wetsvoorstel tot herziening van het beslag- en executierecht.

De ICT-mogelijkheden die de gerechtsdeurwaarders ontwikkelden zijn een mooi voorbeeld van implementaties die wel lukken: het gaat ze beter af dan de overheid en de rechtspraak.

Het wordt tijd dat ook de schuldeisers hun verantwoordelijk nemen met het honoreren van een maatschappelijk verantwoord incassobeleid en bij de contracten die ze afsluiten met de gerechtsdeurwaarders.

⁴⁸ Via LinkedIn zijn de meldingen van de overstap naar een ander baan zichtbaar.

⁴⁹ Alle gerechtsdeurwaarders, inclusief alle waarnemend, toegevoegd of kandidaat- gerechtsdeurwaarders zijn verplicht lid van de KBvG. Het bedrag geldt voor het lidmaatschap en de bijdrage aan het tuchtrecht. Voor de cijfers: zie het jaarverslag 2018. Het BFT voert het integrale toezicht uit.

Hoofdstuk 3 De gerechtsdeurwaarder en de actualiteit

3.1. Schuldenproblematiek

3.1.1. Een rol voor de gerechtsdeurwaarder in de schuldenproblematiek?

De oorzaken achter de daling van de omzet zijn voor een deel gegeven door de schuldenproblematiek: veel betaalproblemen en weinig mogelijkheden om te incasseren. Gevolg is dat het nog lastiger is om een vordering te innen en dat duurt gemiddeld ook veel langer. Er moet dus steeds meer moeite worden gedaan om de vorderingen te incasseren en dat terwijl de prijzen die opdrachtgevers bereid zijn te betalen voor incasso verder dalen. Daarnaast besteden steeds meer bedrijven het debiteurenbeheer, niet meer uit als gevolg van de invoering van de Wet op de Incassokosten (WIK), waardoor het lucratiever wordt om het zelf te doen. Overigens heeft de beroepsgroep maar een klein aandeel bij het incasseren van vorderingen. Het overgrote deel wordt gedaan door incasso-ondernemingen buiten de deurwaardersbranche.

In het kader van de schuldenproblematiek heeft de beroepsgroep veel energie gestoken in de hiervoor besproken preadviezen over de beslagvrije voet, het beslag roerende zaken en in het digitaal beslagregister. Inmiddels wordt ook gewerkt aan een schuldenwijzer, een inzageportaal voor de burgers zelf, zodat zij actuele informatie kunnen inzien over beslagen die er gelegd zijn op hun inkomen. In een volgende fase worden daar ook hun schulden en de vorderingen die gerechtsdeurwaarders behandelen aan toegevoegd. Ook is het dan de bedoeling, mits met machtiging van de schuldenaar, dat schuldhulpverleners toegang krijgen. De verwachting is dat zij dan sneller een dossier kunnen opbouwen.⁵⁰ Nu is dat problematisch en in ieder geval neemt het veel tijd in beslag voordat men tot een overzicht is gekomen.

Deze faciliterende rol van de gerechtsdeurwaarders gaat meer over technische en juridische mogelijkheden. Er zitten echter meer kanten aan deze problematiek. De vragen die daarmee te maken hebben, gaan meer over wat de rol van de gerechtsdeurwaarder is in de schuldenproblematiek en welke rol hij wil innemen. Moet hij zich strikt houden aan alleen de juridische aspecten van zijn ambt, het volgens de regeltjes uitvoeren van zijn ambtshandelingen of zaken technisch mogelijk maken? Of zitten er meer facetten aan zijn beroepsuitoefening? De gerechtsdeurwaarder staat, mits onafhankelijk, tussen de schuldeiser en de schuldenaar in en dient de belangen van beide partijen.⁵¹

Ten aanzien van de ministerieplicht (art. 11 Gerechtsdeurwaarderswet):

.....niet zo kan zijn dat de ministerieplicht met zich brengt dat de gerechtsdeurwaarder zich bij zijn ambtshandelingen uitsluitend laat leiden door de partijdige belangen van zijn opdrachtgever.⁵²

⁵⁰ Jaarverslag KBvG 2018, p. 8.

⁵¹ Voor de onafhankelijke rol zie artikel 12a Gerechtsdeurwaarderswet.

⁵² Kamerstukken II 2009/10, 32123 VI, nr. 64, p. 6.

'Als ambtenaar en ondernemer, voor de Staat geldt primair zijn functioneren als gerechtsdeurwaarder; zijn nevenactiviteiten, zoals het incasseren van vorderingen, mogen dat werk niet schaden'.⁵³

Artikel 20 lid 1 Gerechtsdeurwaarderswet

Andere werkzaamheden dan die, bedoeld in artikel 2, verricht de gerechtsdeurwaarder slechts indien dit de goede en onafhankelijke vervulling van zijn ambt, dan wel het aanzien daarvan, niet schaadt of belemmert. Voor zover de gerechtsdeurwaarder bij het verrichten van andere werkzaamheden gelden voor derden onder zich heeft of krijgt, is artikel 19 van overeenkomstige toepassing.

De andere werkzaamheden die bij wet zijn toegestaan zijn onder meer: het optreden als procesgemachtigde en het verlenen van rechtsbijstand, als curator of bewindvoerder en het innen van gelden voor derden (art. 20 Gerechtsdeurwaarderswet). Hij mag dus nevenactiviteiten verrichten met als voorwaarde dat hij handelt vanuit een onafhankelijke positie en daarbij het algemeen belang dient. De combinatie ambtenaar (onbezoldigd) en ondernemer heeft risico's in zich en die risico's hebben zich ook verwezenlijkt: het behartigen van de belangen van de opdrachtgever stond centraal en dat ging vaak ten koste van de schuldenaar.⁵⁴ De laatste jaren is daar langzaam verandering in gekomen. De discussie over de onafhankelijkheid heeft er voor gezorgd dat er meer bewustzijn ontstond over de risico's ervan, onder meer omdat steeds meer gerechtsdeurwaarders ook als bewindvoerders zijn gaan optreden en daarbij vaak de vraag kwam of dat wel een goede combinatie was.⁵⁵ De eerder genoemde deelname van derden als aandeelhouder was velen een doorn in het oog, dat heeft niet bijgedragen aan het beeld van de onafhankelijke gerechtsdeurwaarder.⁵⁶ Maar ook daar zijn stappen in gezet. Het is echter nog steeds een punt van aandacht: het BFT geeft aan dat de macht van de opdrachtgevers nog steeds groot is en dat de prestatiecontracten de onafhankelijkheid van de gerechtsdeurwaarders onder druk zetten.⁵⁷ Rest toch nog steeds de vraag hoe de gerechtsdeurwaarders aan hun rol (verder) invulling willen geven bij het oplossen van de schuldenproblematiek. Daar is nog niet iedereen het over eens.

Er bestaat onder gerechtsdeurwaarders toenemende aandacht voor de schuldenproblematiek en voor maatschappelijk verantwoord incasseren.⁵⁸ Het is niet alleen een vraag vanuit de maatschappij. Het bewustzijn dat het anders moet, zien we ook bij een aantal opdrachtgevers

⁵³ *Kamerstukken II* 1991/92, 22775, nr. 3, p. 3-4 (MvT). Artikel 20 Gerechtsdeurwaarderswet.

⁵⁴ Rapport Commissie evaluatie Koninklijke beroepsorganisatie van gerechtsdeurwaarders (Artikel 85 Gerechtsdeurwaarderswet) 2009, p. 41. Van den Berg-Smit 2013, p. 139.

⁵⁵ Bijvoorbeeld Andre Moerman (LOSR) die dat onwenselijk vond: [www.schuldinfo.nl/index.php?id=31&tx_ttnews\[backPid\]=29&tx_ttnews\[backpid\]=1&tx_ttnews\[tt_news\]=419&cHash=2aa75d19b3](http://www.schuldinfo.nl/index.php?id=31&tx_ttnews[backPid]=29&tx_ttnews[backpid]=1&tx_ttnews[tt_news]=419&cHash=2aa75d19b3). Zo ook [Rb Noord-Nederland 13 juni 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:5532](https://www.eclinet.nl/Document/Detail/13-juni-2013-ECLI:NL:RBNNE:2013:5532), waarbij LAVG B.V. niet tot bewindvoerder werd benoemd vanwege de afhankelijke rol van de gerechtsdeurwaardersorganisatie van de schuldeiser.

⁵⁶ Het was een van de redenen voor het ontstaan van Deurwaardersbelangen.Nu.

⁵⁷ *Jaarverslag* BFT 2018, p. 20.

⁵⁸ Ook wel sociaal verantwoord incasseren genoemd. Op LinkedIn tonen steeds meer gerechtsdeurwaarderskantoren hun certificaat c.q. predicaat dat ze hiervoor hebben behaald .

die dat ook van de gerechtsdeurwaarders eisen. Het speelde onder meer een rol bij de aanbestedingen van het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB).

Bij de KBvG is ook een verschuiving van inzicht zichtbaar: van de titel van het beleidsplan 2016-2020 'Ik zal handhaven' naar een jaarverslag in 2018 dat begint met uitwassen van de vrije marktwerking voor gerechtsdeurwaarders en dat een hoofdstuk bevat over maatschappelijk verantwoord incasseren. De kernwaarden die bij deze rollen horen zijn allereerst onafhankelijkheid, maar ook verantwoordelijkheid, onpartijdigheid en integriteit.⁵⁹ Het zijn geen lege waarden, maar voorwaarden voor het kunnen functioneren als gerechtsdeurwaarder en, zoals Huls en Jungmann dat noemen, als 'schulddienstverlener'.⁶⁰

Een rol die bij uitstek de gerechtsdeurwaarder past: hij komt vaak als eerste over de vloer bij de mensen met schulden. Hij kan de problematiek overzien en kan bemiddelen tussen de schuldenaar en de schuldeiser. Voor de gerechtsdeurwaarder is ook de multiproblematiek van deze mensen zichtbaar. Hij kan in een vroeg stadium signaleren en doorverwijzen. Er zijn al gerechtsdeurwaarders die bijvoorbeeld afspraken hebben met woningcorporaties om meteen na de eerste achterstallige huurschuld contact op te nemen met de schuldenaar. Zij gaan op huisbezoek en worden voor deze werkzaamheden ook betaald, in plaats van alleen betaald te worden voor ontruiming.⁶¹ Deze werkwijze zorgt ervoor dat ontruiming juist worden voorkomen. De ICT-mogelijkheden die daartoe worden ontwikkeld dragen bij aan de oplossing van het schuldenvraagstuk.

3.1.2. Schuldenproblematiek nader bekeken.

Het schuldenvraagstuk is door de tijd heen steeds problematischer en meer onoplosbaar geworden. Het verschijnsel van onoplosbare schuldsituaties wordt door Jungmann beschreven in haar onderzoek: een schatting van 700.000 personen die in problematische schulden leven en ruim een miljoen daarboven op lopen een serieus risico.⁶² We weten inmiddels dat de schuldenproblematiek niet verder toeneemt en zelfs licht afneemt, maar er zijn wel meer huishoudens die in langdurige armoede leven.⁶³ De meeste mensen met problematische schulden kloppen niet aan bij de schuldhulpverlening, maar kunnen ook niet op eigen kracht uit de problemen komen.⁶⁴ Vaak is de gerechtsdeurwaarder de enige persoon die bij deze mensen binnenkomt. Schuldhulpverlening kan ook beter: de ombudsman benoemde dat de toegang tot gemeentelijke schuldhulpverlening niet laagdrempelig en breed genoeg is.⁶⁵

⁵⁹ Van den Berg 2013, p. 238 e.v.

⁶⁰ Huls 2016, p.71- 75.

⁶¹ Hafkamp Gerechtsdeurwaarders "Belonen op preventieve acties is veel zinvoller dan straffen bij wanbetaling": www.hafkamp.nl/nieuws/interview-mark-hafkamp/

⁶² Jungmann 2014. Westhof, De Ruig & Kerckhaert 2015. Jaarverslag NVVK 2018. Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (NIBUD) bracht in april 2019 een rapport uit, *Geldzaken in de praktijk 2018-2019*: "Ruim een kwart (27 procent) van de huishoudens weet niet of ze recht hebben op tegemoetkomingen zoals toeslagen. Van de huishoudens met een laag inkomen weet 1 op de 6 dit niet", p. 5.

⁶³ Rijksbegroting 2019: www.rijksbegroting.nl/2019/voorbereiding/miljoenennota_kst248657_4.html en CBS www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/46/meer-huishoudens-met-risico-op-armoede-in-2017.

⁶⁴ De vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren (NVVK) in 2018: "Minder mensen hebben een beroep gedaan op schuldhulpverlening. Dat blijkt uit cijfers van leden van de branchevereniging NVVK, die het overgrote deel van de gemeentelijke schuldhulpverlening uitvoeren. Met 86.200 nieuwe aanmeldingen in 2018 daalde het aantal met bijna tien procent ten opzichte van een jaar eerder. Dat wil niet zeggen dat de problematiek is afgenomen".

⁶⁵ Rapport Ombudsman 2018.

De overheid is een niet onbelangrijke, zo niet de belangrijkste speler in wat Huls de 'schuldenindustrie' noemt.⁶⁶ Als preferente schuldeiser dringt zij voor op andere schuldeisers en zij doet niet bepaald aan sociaal incasseren.⁶⁷ Een van de voorbeelden van hard incassobeleid was dat van het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB), waarbij schuldenaren werden gegijzeld en deelbetalingen niet mogelijk waren. Dat werkt bij degenen die kunnen betalen, maar niet bij degenen die dat niet kunnen. Inmiddels staat het CJIB overigens wel deelbetalingen toe en wordt er minder gegijzeld.

De overheid gaat aan de slag, er verschijnt een Rijksincassovisie: er komt aandacht voor zorgvuldige en maatschappelijk verantwoorde incasso en een brede schuldenaanpak.⁶⁸ Maar het duurt allemaal erg lang en erg concreet is nog niet. De verschuiving van de invoering van de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet is hier een typisch voorbeeld van.

Ook de toeslagenproblematiek met de 'achterafcorrectie' veroorzaakt schulden, zoals hieronder te lezen valt.

*Vrouw, 24 jaar van Kaapverdische afkomst: 'Ik heb een kind van 3. Zij gaat gewoon 5 dagen per week naar de opvang. Omdat ik student bent en alleenstaande moeder heb ik recht op kinderopvangtoeslag. Daarvoor moet je bij de belastingdienst een formulier aanvragen. Dat kan ook digitaal. Maar ik weet niet hoe dat moet. Toen heb ik aan de kinderopvang gevraagd of zij dat voor mij willen doen, want ik dacht: 'Hun weten exact het aantal uren dat ze gebruiken enzo.' Dus zij hebben dat voor mij gedaan en vorige jaar kreeg ik ineens een brief dat ik € 1100,- teveel heb gekregen. Hoe kan dat als mijn inkomen niet is veranderd en de opvang het aantal uren opvang goed heeft doorgegeven? Toen ik de belastingdienst belde, zei die mevrouw dat ik in bezwaar ofzo moest gaan als ik dat zou willen. Maar ja, ik vind dat je van die mensen nooit wint. Je moet ze altijd wel betalen. Dus nu heb ik een regeling bij ze lopen van 50 euro per maand.'*⁶⁹

De rechtspraak ziet de problemen rond de schuldenproblematiek en zij maakt een plan voor een betere aanpak van schulden: de (schulden)rechter moet meer bevoegdheden krijgen en vooral ook laagdrempelige toegang verlenen.⁷⁰

Van een ketenaanpak met alle partners is echter nog steeds geen sprake, ieder doet zijn eigen ding. Huls pleit daarom voor een herwaardering van de gerechtsdeurwaarder als publieke ondernemer met een neutrale bemiddelende rol die zijn takenpakket verbreedt met een eerlijk verdienmodel.⁷¹

⁶⁶ Huls 2018.

⁶⁷ Jungmann, Moerman, Schruer & Van den Berg 2012, p. 45-49 en 123 e.v.

⁶⁸ Voor een overzicht zie Preventie en bestrijding van stille armoede en sociale uitsluiting, *Kamerstukken II*, 2018/19, 24515, nr. 466.

⁶⁹ De casus komt uit een onderzoek naar de verhalen van de mensen uit Rotterdam-Zuid. Het onderzoeksrapport zal in de herfst worden gepubliceerd.

⁷⁰ www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Rechters-maken-plan-voor-betere-aanpak-schulden.aspx?pk_campaign=redactie&pk_medium=social&pk_source=linkedin&pk_keyword=social

⁷¹ Huls 2018.

Schuldenproblematiek loopt uit de hand. Er gaat (ook) veel overheidsgeld mee verloren. Wanneer we de schuldenproblematiek beschouwen als een maatschappelijk probleem waarin mensen recht hebben op hulp, dan is 'toegang' daar ook meteen serieus onderwerp.

3.2. De veranderingen in de juridische dienstverlening

In onze complexe samenleving is het niet voor iedereen gemakkelijk om mee te doen. Het zal nog complexer worden: digitale en technologische ontwikkelingen vragen om andere kennis en vaardigheden en vooral om een leven lang leren om duurzaam inzetbaar te blijven. Technologische innovaties veranderen de wereld van ons leven, werken en ondernemen. Voor de huishoudens met problematische schulden zal het er niet gemakkelijker op worden, integendeel. Er zullen nog meer zorgen komen over werk en inkomen, ondanks dat de werkeloosheid afneemt en het aantal banen is gegroeid. Maar er zullen banen verdwijnen en er zal waarschijnlijk geen ander gelijksoortig werk voor in de plaats komen: administratieve functies zijn al aan het verdwijnen, evenals de bediening in restaurants die door robots of het gebruik van digitale menu's wordt overgenomen.⁷² Daar zal vooral de groep van huishoudens die langdurig in de schulden zit last van hebben. Vaak mist deze groep digitale vaardigheden en/of is laaggeletterd, is werkeloos en heeft meer problemen dan alleen schulden. Deze huishoudens hebben geen toegang tot recht: zij weten hun rechten en plichten niet en kunnen ook de weg niet vinden voor een oplossing van hun problemen.

De groep is echter groter als het gaat over weinig toegankelijk recht. De auteurs van het rapport 'Menselijk en rechtvaardig' stellen dat de rechtspleging niet meer is toegerust voor de rechtsproblemen van deze tijd en dat verouderde procedures tegenstellingen vergroten. 'Moderne technologie blijft ongebruikt. De oplossingen komen niet op tijd en passen niet goed genoeg bij de behoeften van mensen'.⁷³ Mensen willen hun geschillen sneller en goedkoper opgelost zien.⁷⁴ De uitdagingen om de toegang tot recht toegankelijker te maken worden opgepakt: het ontstaan van buurtrechters, spreekuurrechters, wijkrechters en zelfs een pilot met een wijkrechtbank in Eindhoven.⁷⁵ Om dit mogelijk te maken is er een ontwerp voor een experimenteerwet voor de rechtspleging.⁷⁶

Ook voor de juridische beroepen (advocaat, notaris en gerechtsdeurwaarder) zullen deze ontwikkelingen gevolgen hebben.⁷⁷ Die betreffen niet alleen de toepassing van juridische technologie (Legal Tech), maar ook dat bij de uitvoering van innovaties het perspectief van de burgers en hun behoeften aan toegang tot recht meer centraal komt te staan.⁷⁸ Klantgericht werken en met behulp van Legal Design de dienstverlening toegankelijker maken: het betekent

⁷² Van den Berg 2018.

⁷³ Barendrecht, Van Beek & Muller 2017. Zie ook Van den Berg 2018, p. 7.

⁷⁴ O.a. Ter Voert & Klein Haarhuis 2015. Ter Voert 2014. Commissie Wolfsen 2015, Commissie Barkhuyzen 2015 en Commissie Van der Meer 2017.

⁷⁵ De mogelijkheden van een Community Court worden onderzocht: www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Oost-Brabant/Nieuws/Paginas/Rechtbank-onderzoekt-mogelijkheden-community-court-.aspx

⁷⁶ Experimentenwet rechtspleging: www.internetconsultatie.nl/experimenten

⁷⁷ Den Brinker 2017. Tervoert & Beenakkers 2016.

⁷⁸ Den Brinker 2017, p. 25.

dat de (sociaal) juridische opleidingen de aanstaande professionals moeten opleiden in de digitale en technologische toepassingen.

Belangrijk is ook de relatie die gelegd wordt tussen maatschappelijke onvrede en problemen die niet rechtvaardig of geheel niet opgelost zijn. Onvrede vraagt om een responsieve rechtsstaat en om juridische dienstverlening die naar mensen luistert en praktische oplossingen biedt. Anders gezegd het gaat om gehoord en geholpen worden. De uitdaging waarvoor wij als juristen staan is zorgen dat de mensen bij het zoeken naar oplossingen voor toegankelijke juridische dienstverlening centraal staan en mee kunnen denken.⁷⁹

Het is bij uitstek een mogelijkheid voor de gerechtsdeurwaardersbranche, die al veel investeert in ICT-toepassingen, om juridische technologie toe te passen en verder te ontwikkelen. Niet alleen om haar opdrachtgevers en hun klanten, de schuldenaren, verder te helpen met toegankelijke dienstverlening, maar ook om nieuwe wegen in te slaan. Taakverbreding dus.

Als iedereen eens buiten zijn eigen lijntjes stapt, dan zou er veel goeds mogelijk moeten zijn.

3.3. Ondertussen bij onze bureaus

Ook in België denken de gerechtsdeurwaarders na over de toekomst van hun beroepsuitoefening. Zij zien de gerechtsdeurwaarder als een helper van het gerecht, dichtbij de burgers, en middenin de maatschappij in verandering.⁸⁰ De uitgangspunten en wensen die de auteurs in 'steekkaarten' hebben verwoord, zijn:

- het beter informeren van de rechtsonderhorigen;
- de meest kwetsbare personen helpen met het uitoefenen van hun sociale rechten;
- de rol van de gerechtsdeurwaarder in een vroeg stadium van de procedure van collectieve schuldenregeling;
- van de procedure van uitvoerend beslag op roerend goed een instrument maken voor onderhandeling tussen meerdere partijen;
- de gerechtsdeurwaarder echte bevoegdheid geven om vermogensonderzoek te doen en zo steriel inningsprocedures te vermijden;
- een vereenvoudigde invorderingsprocedure invoeren in B2C-, C2B- en C2C-relaties;
- tarief van de prestaties van de gerechtsdeurwaarders: eisen van uitvoerbaarheid, voorspelbaarheid en rechtmatigheid;
- de onafhankelijkheid van de functie handhaven, waarborg voor onpartijdigheid en vertrouwen;
- een efficiënt uitvoeringsrecht: nieuwe manieren van tenuitvoerlegging verkennen;
- het ministeriële en publiek karakter versterken.

⁷⁹ Van den Berg 2018, p. 9 met verwijzing naar Barendrecht, Van Beek & Muller 2017, p. 16, en Margaret Hagan 2018, p. 219.

⁸⁰ Michielssens & Chabot 2018, *De modernisering van de functie van gerechtsdeurwaarder. Verslag aan de Minister van Justitie*, p. 19.

In deze opsomming is duidelijk te zien dat dezelfde thema's spelen als bij de Nederlandse gerechtsdeurwaarders. De richting van versterking van het publieke karakter door een onafhankelijke gerechtsdeurwaarder, die burgers beter informeert. Maar ook een duidelijke rol bij de schuldenproblematiek, zowel vroegtijdig als door bescherming van de meest kwetsbaren. Het sluit niet alleen aan bij de ontwikkelingen die we in Nederland zien bij de innovatie van de juridische dienstverlening. Ondanks de (geringe) verschillen, sluit het goed aan bij de hiervoor beschreven ontwikkelingen bij de deurwaarders in Nederland, ook die van het digitale tijdperk (hoofdstuk V) door bijvoorbeeld het gebruik van de blockchaintechnologie.

Hoofdstuk 4 De uitkomsten van de ontwerpessies: de gerechtsdeurwaarder als schuldenregisseur

4.1. Doel: het schetsen van een toekomstbeeld

Het doel van de bijeenkomsten was om een toekomstbeeld van het ambt van gerechtsdeurwaarder te creëren. Dit deden we tegen de achtergrond zoals we dat in de vorige hoofdstukken hebben beschreven. In het kort is die achtergrond:

- een in aantallen krimpende beroepsgroep;
- waarin het al heel snel gaat over verdienmodellen;
- waar de afgelopen jaren enorm veel is veranderd (en er ook een zekere veranderbaarheid kan worden waargenomen);
- waar het ook om verdere noodzakelijke veranderingen gaat (digitalisering en technologisering);
- waar de bijna onoplosbare schuldenproblematiek vraagt om oplossingen;
- waar jonge mensen nauwelijks (meer) voor dit ambt kiezen;
- waar het Ministerie van Justitie en Veiligheid de beroepsgroep expliciet uitnodigt met een visie op het ambt te komen;
- waar het nuttig lijkt om juist ook samen met mensen van buiten het vakgebied naar de rol en de invulling van het ambt te kijken.

Aan de twee ontwerpbijsenkomsten is onder meer deelgenomen door gerechtsdeurwaarders, schuldhelpverleners, juristen, digitaliseringsspecialisten en door vertegenwoordigers uit de sociale advocatuur, het ministerie, de toezichthouder, de opleiding, incassobureaus, de rechtspraak, en de beroepsorganisatie en beroepsverenigingen. In bijlage 1 staan de namen vermeld van de deelnemers.

4.2. Ontwerpen van een toekomstmodel

Het samen maken van een toekomstmodel, een prototype, met behulp van het 'Legal Design model' van Stanford University leidde tot een opvallend eenvormig toekomstbeeld: er waren verschillen, maar de overeenkomsten waren groter. Alle door de deelnemers ingebrachte gedachten en visies over dat toekomstbeeld, rangschikken wij onder de noemers: het moment voor verandering is nu, de waarden gedreven gerechtsdeurwaarder, de onafhankelijke gerechtsdeurwaarder die ook sociaal ondernemer is. Het zijn onderdelen en voorwaarden voor zijn centrale rol als schuldenregisseur, voor wat betreft de ambtelijke en niet-ambtelijke taken. De ultieme bruggenbouwer tussen schuldeisers en schuldenaren, die zorg en verantwoordelijkheid draagt voor het oplossen en terugdringen van de schuldenproblematiek en die op een juiste juridische en rechtvaardige wijze uitvoering geeft aan de uitspraken van de rechter.

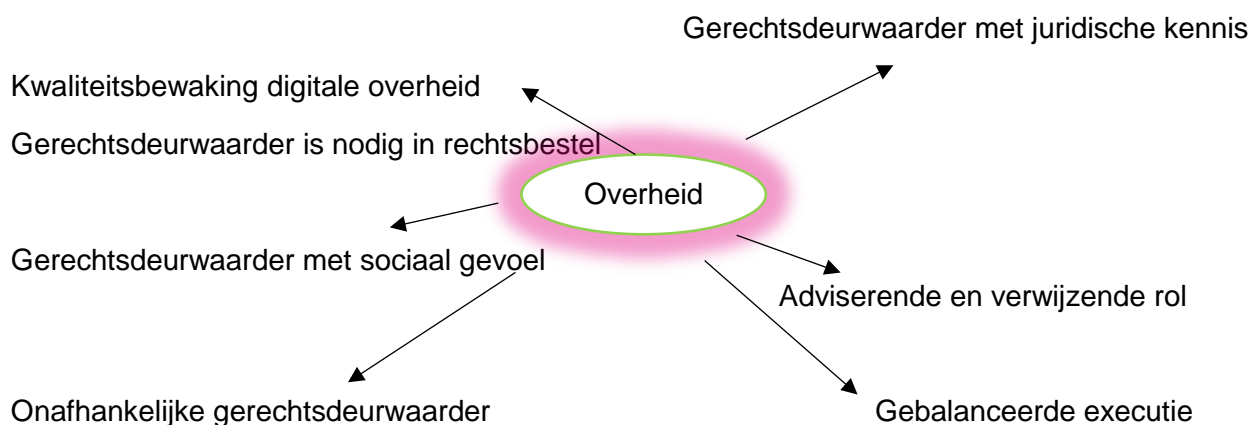
4.2.1. Het perspectief van de belanghebbenden

De eerste stap die gezet wordt om tot een toekomstmodel te komen, is de vraag naar de meerwaarde van de gerechtsdeurwaarder. In de beantwoording van deze vraag geven de deelnemers niet alleen de meerwaarde van de huidige gerechtsdeurwaarder aan, maar ook de gewenste meerwaarde. Daarvoor zijn vaak ook voorwaarden nodig om die meerwaarde te realiseren. Eerder schreven wij dat de gerechtsdeurwaarder vaak de eerste persoon is die aan de deur komt bij de schuldenaar. Dat zegt uiteraard niets over de waarde van het contact. Wel

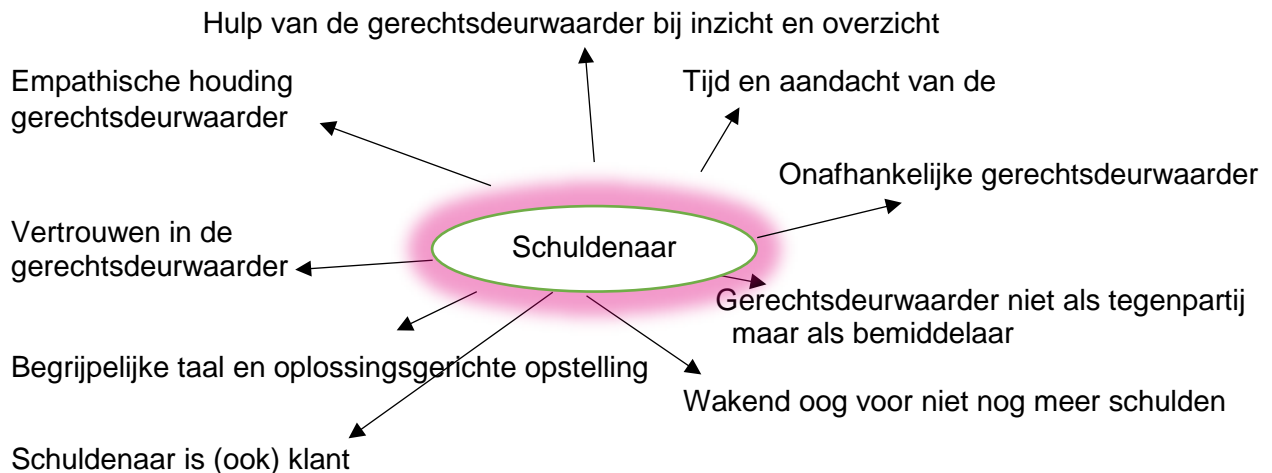
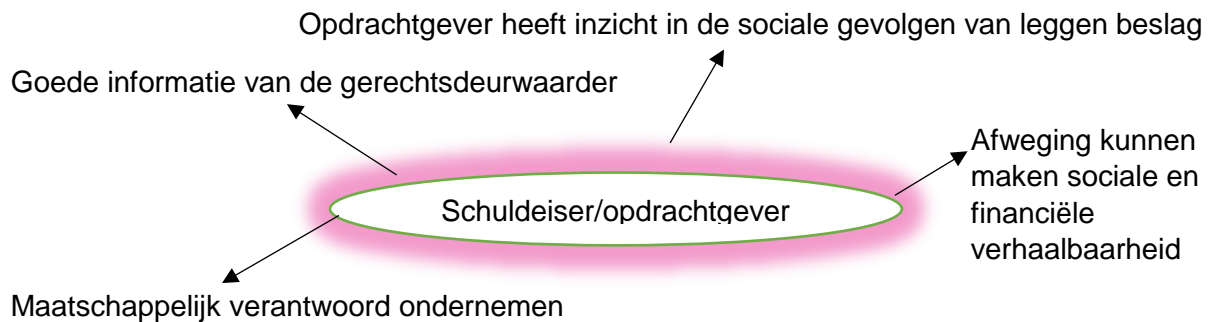
dat daar mogelijkheden liggen om persoonlijk contact te maken en daaraan een waardevolle invulling te geven. Het alleen overhandigen van een exploit is geen waardevol contact, daarvoor is meer nodig.

De vraag naar de (gewenste) meerwaarde is ook beantwoord vanuit het perspectief van de 'actoren' voor wie de gerechtsdeurwaarder werkt: wat hebben zij nodig? Allereerst wordt het perspectief van de belangrijkste actoren aangegeven. Daarna wordt een overzicht gegeven van de (gewenste) meerwaarde van de gerechtsdeurwaarder en het prototype van de opnieuw 'uitgevonden' gerechtsdeurwaarder.

De belangrijkste actoren:

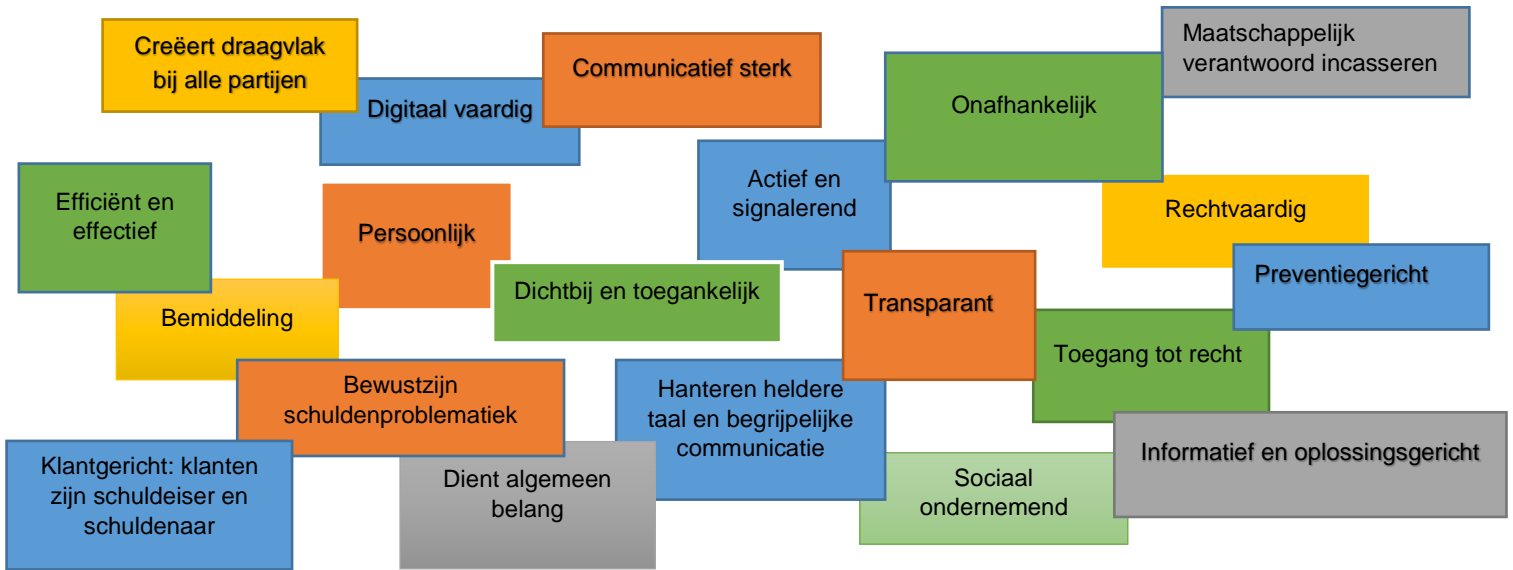

Community Court en schuldenrechter, waartoe de gerechtsdeurwaarder een regierol heeft

4.2.2. De waarden van de gerechtsdeurwaarder als bruggenbouwer en schuldenregisseur

Wil de gerechtsdeurwaarder de centrale regierol, die door de belanghebbenden bij de ontwerpbijeenkomsten is aangegeven, kunnen innemen, dan worden de onderstaande (voor)waarden genoemd.

Absoluut voorwaardelijk om te kunnen voldoen aan zijn centrale regierol als schuldenregisseur is de onafhankelijkheid van opdrachtgevers. Dat impliceert contracten zonder voorwaarden als 'no-cure-no-pay' en zonder 'kickback fee'. Het vergt opdrachtgevers die hun verantwoordelijkheid nemen en gerechtsdeurwaarders een redelijke vergoeding betalen voor hun werk om 'het goede' te doen: aandacht voor preventie, vroeg handelen en signaleren, zodat slechts in uitzonderlijke gevallen ambtshandelingen moeten worden uitgevoerd.

Dat geldt ook voor de overheid als opdrachtgever. Alle belanghebbenden waren het daar over eens. Het Ministerie van Justitie en Veiligheid en ook de rechtspraak zetten al in op de aansluiting bij wat er in de maatschappij leeft en waar de burger last van heeft in zijn contact met de overheid.⁸¹ Immers de overheid is wederpartij in de meerderheid van de zaken waarin gesubsidieerde rechtsbijstand wordt verleend. Er is besef dat de hand in eigen boezem moet worden gestoken bij het veroorzaken en laten oplopen van de schuldenproblematiek. Dat geldt ook voor complexe wetgeving die niet bijdraagt aan ervaren rechtvaardigheid en minder procedures, terwijl dat belangrijk is voor het vertrouwen van de burger in die overheid. Laat staan dat het geldt voor haar eigen ambtenaren zoals de gerechtsdeurwaarder, die bij uitstek kunnen bijdragen aan goede en tijdige oplossingen.

⁸¹ Het congres Responsieve overheid en effectieve wetgeving van 28 mei 2019.

Ook de rechtspraak staat voor deze uitdagingen, voor toegankelijke rechtspraak waarin burgers vertrouwen hebben.⁸² De pilots met wijk-, schulden- en buurtrechters en met een community court, zien juist op een meer toegankelijke rechtspraak dichterbij de burger. Begrijpelijke taal in vonnissen en ook anderszins moet daaraan worden bijgedragen. Het zijn vaak de uitkomsten van het onderzoek van de ombudsmannen die aangeven dat er meer burgergericht moet worden gewerkt.⁸³ Anita Vegter, directeur-generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, laat zich ook in deze zin uit.⁸⁴ Vanuit The Hague Institute for Innovation of Law (Hiil) kwam al eerder de oproep om het toernooimodel los te laten en gebruiksvriendelijke toegang tot recht te organiseren.⁸⁵

Met deze uitkomsten, en met de voorbeelden vanuit de juridische wereld, kan de gerechtsdeurwaarder zijn voordeel doen. Het vergt meer denken vanuit de maatschappelijke vraagstukken, waarin de schuldenproblematiek en de toegang tot recht een belangrijke rol spelen. Er moet niet alleen vanuit het perspectief van de schuldeiser worden gedacht, maar juist ook van de schuldenaar. Het zal een meer centrale regierol voor de gerechtsdeurwaarder mogelijk maken. Dat vergt een andere mindset, andere kennis en vaardigheden en inzicht in de noodzakelijke onafhankelijkheid als voorwaarde voor het innemen van een centrale positie: dat is van cruciaal belang. De publieke ondernemer die wordt betaald voor het werk wat hij in het voortraject verricht, dient het algemeen belang.⁸⁶ Daar heeft de maatschappij baat bij. Niet in de laatste plaats bij de digitale ondersteuning die deze professional al levert: een effectieve en efficiënte ondersteuning mag en kan van de gerechtsdeurwaarder worden verwacht.

4.2.3. De toekomstbestendige gerechtsdeurwaarder

De gerechtsdeurwaarder die handelt vanuit zijn onafhankelijke rol, kan een centrale regierol innemen als publiek ondernemer. Deze positie, eerder voorgesteld door Huls, wordt ook door vrijwel alle belanghebbenden gedeeld.⁸⁷ Mits uiteraard aan de voorwaarden wordt voldaan om die centrale regierol invulling te geven en de beroepsgroep de samenwerking kan versterken om aan die toekomst vorm te geven. Het is bijzonder te noemen dat veel partners/belanghebbenden, 'de keten' met wie zij samenwerken, dit ondersteunen. Met steun van het Ministerie van Justitie en Veiligheid kan deze rol worden vormgegeven.

Het moment voor verandering is gezien de ontwikkelingen nu. Het wordt tijd voor de waardengedreven en onafhankelijke gerechtsdeurwaarder, die ook sociaal ondernemer is. Het zijn onderdelen en voorwaarden voor zijn centrale rol als schuldenregisseur, voor wat betreft de ambtelijke en niet-ambtelijke taken. De ultieme bruggenbouwer tussen schuldeisers en schuldenaren, die zorg en verantwoordelijkheid draagt voor het oplossen en terugdringen van de schuldenproblematiek en die op een juiste juridische en rechtvaardige wijze uitvoering geeft aan de uitspraken van de rechter.

⁸² Het vertrouwen is hoog, maar loopt terug.

⁸³ Zie bijvoorbeeld het Rapport van de Nationale Ombudsman 28 mei 2019.

⁸⁴ Op het congres Responsieve overheid en effectieve wetgeving van 28 mei 2019.

⁸⁵ Hill Innovating Justice: 'User friendly Justice'. Barendrecht, Van Beek & Muller 2016. Het zogenoemde toernooimodel gaat uit van partijen die tegen elkaar staan en soms vechten. "Voor de rechtspraak geldt dat mensen een eis moeten formuleren, waar de tegenpartij dan op moet reageren. Ook rechters zien dat dit model partijen niet zelden juist uit elkaar drijft in plaats dat het helpt bij het vinden van een gezamenlijke oplossing":

www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Te-weinig-ruimte-voor-juridische-innovatie.aspx

⁸⁶ Publiek ondernemer, geïntroduceerd door Huls, die refereerde aan het Zweedse model en aan een voorbeeld uit het Verenigd Koninkrijk Stepchange. Zie ook Huls 2016 en Huls 2018.

⁸⁷ Huls 2018.

Literatuurlijst

Barendrecht, Van Beek & Muller 2016

Maurits Barendrecht, Krijn van Beek & Sam Muller, *Menselijk en rechtvaardig. Is de rechtsstaat er voor de burger?*, Den Haag: Hill 2016.

Barendrecht ...2018

M. Barendrecht, *Understanding Justice Needs: The Elephant in the Courtroom*, Den Haag: Hill 2018.

Van den Berg-Smit 2013

C. van den Berg-Smit, *De gerechtsdeurwaarder: ambtenaar en ondernemer. De ontwikkelingen in de beroepsuitoefening en de gevolgen voor de opleiding* (diss. Utrecht), Apeldoorn/Antwerpen: Maklu-Uitgevers 2013.

Van den Berg-Smit 2016

C. van den Berg-Smit, 'De toekomst van de opleiding tot gerechtsdeurwaarder', *De Gerechtsdeurwaarder* 2016/4, p. 28-29.

Van den Berg 2018

Ineke C. van den Berg (-Smit), *Toegankelijkheid van het recht. Hoe het recht toegankelijker te maken in de eeuw van digitalisering, technologisering, globalisering, verstedelijking en klimaatverandering?*, lectorale rede Inholland 2018:

www.inholland.nl/onderzoek/publicaties/toegankelijkheid-van-het-recht

Den Brinker 2017

Den Brinker e.a., *Adviesnota over de overheid en juridische beroepen in perspectief. Maatschappelijke ontwikkelingen en digitalisering binnen de advocatuur, notariaat en gerechtsdeurwaardersbranche*, Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie 2017.

Hagan 2018

Margaret Hagan, 'A Human-centered Design Approach to Acces to Justice: Generating New Prototypes and Hypotheses for Intervention to make Courts User-Friendly', *Indiana Journal of Law and social Equality*, 2018 volume 6/issue 2.

Huls 2016

N. Huls, *Vergeef ons vaker onze schulden. Naar een schone lei 2.0*, afscheidsrede Leiden, Den Haag: BJU 2016.

Huls 2018

N. Huls, 'Naar een herwaardering van de gerechtsdeurwaarder als publiek ondernemer,' *NJB* 2018/261.

Jaarverslag DEURWAARDERSBELANGEN.Nu 2018

Jaarverslag Deurwaardersbelangen.Nu 2018.

Jaarverslag BFT 2018

Jaarverslag BFT 2018.

Jaarverslag KBvG 2018

Jaarverslag KBvG 2018

Jaarverslag NVVK 2018

Jaarverslag NVVK 2018.

Jungmann, Moerman, Schruer & Van den Berg 2012

N. Jungmann, A.J. Moerman, H.D.M.L. Schruer & I. van den Berg, *Paritas Passé. Debiteuren en crediteuren in de knel door ongelijke incassobevoegdheden*, Hogeschool Utrecht, MO-groep en KBvG, 2012.

Jungmann 2014

N. Jungmann e.a., *Onoplosbare schuldsituaties*, NVVK 2014.

KBvG Beleidsplan 2016 – 2020

KBvG Beleidsplan 2016 – 2020. *Ik zal handhaven*. Den Haag: KBvG 2016.

Machielsen & Chabot 2018

André Michielssens & Luc Chabot, *De modernisering van de functie van gerechtsdeurwaarder. Verslag aan de Minister van Justitie* 2018, Online publiek.

Noblesse Oblige 2009

Rapport Commissie evaluatie Koninklijke beroepsorganisatie van gerechtsdeurwaarders (Artikel 85 Gerechtsdeurwaarderswet), Noblesse Oblige, 2009.

Rapport Nationale Ombudsman 2018

Rapport Nationale Ombudsman, Een open deur? Een onderzoek naar de toegang tot de gemeentelijke schuldhulpverlening, 2018.

Rapport Nationale Ombudsman 2019

Rapport Nationale Ombudsman, Invorderen vanuit het burgerperspectief. Onderzoek naar knelpunten die burgers ervaren bij het invorderen van schulden door de overheid, 2019.

Rapport NIBUD 2019

Rapport Geldzaken in de praktijk 2018-2019.

Rapport Commissie Wolfsen 2015

Herijking rechtsbijstand. Naar een duurzaam stelsel voor de gesubsidieerde rechtsbijstand (Rapport Commissie-Wolfen, bijlage bij *Kamerstukken II 2015/16*, 31753, 11), Den Haag 2015.

Rapport Commissie Barkhuysen 2015

Eindrapport Commissie Duurzaam stelsel gefinancierde rechtsbijstand, Nederlandse Orde van Advocaten 2015. Online publiek.

Rapport commissie Van der Meer 2017

Eindrapport Andere tijden. Evaluatie puntenstelsel gefinancierde rechtsbijstand, Den Haag Ministerie van Justitie en Veiligheid: 2017.

Rijsdijk, Jans & Feikema 2014

J. Rijsdijk, O.M. Jans & J. Feikema (red.), *Naar een nieuwe beslagvrije voet. Vereenvoudiging in een tweetrapsraket*, Den Haag: SDU/KBvG 2014.

Rijsdijk & Nijenhuis 2012

J. Rijsdijk & J. Nijenhuis (red.), Herziening van het beslagverbod roerende zaken. Een achterhaalde regeling bij de tijd gebracht, Den Haag: SDU/KBvG 2012.

Van der Schors, Crijnen & Schonewille 2019

Anna van der Schors, Céline Crijnen & Gea Schonewille, Rapport *Geldzaken in de praktijk 2018-2019*, NIBUD 2019.

Ter Voert & Klein Haarhuis 2014

M. ter Voert, 'Toegang tot recht in beweging. Over burgers en oplossingsstrategieën', *JV* 2014/1, p. 62-65.

Ter Voert & Klein Haarhuis 2015

M. ter Voert & C.M. Klein Haarhuis, *Geschildbeslechtingdelta 2014*, Den Haag: Boom Lemma 2015.

Ter Voert & Beenackers 2016

Tervoert & Beenackers, *Juridische beroepen in de toekomst. Ontwikkelingen binnen advocatuur, notariaat en gerechtsdeurwaardersbranche*, Den Haag: WODC 2016:

Westhof, de Ruig & Kerckhart 2015

F. Westhof, L. De Ruig & A. Kerckhaert, *Huishoudens in de rode cijfers 2015. Over schulden van Nederlandse huishoudens en preventiemogelijkheden*, Zoetermeer: Panteia 2015.

Bijlage 1 Deelnemers aan de ontwerpessies

Tamara Bierlee (gerechtsdeurwaarder)
Lucien Blaas (Kredietbank Nederland)
Jaime Bos (Faircasso)
Lilith Brouwer (docent HU)
Michael Brouwer (voorzitter ledenraad KBvG)
Willemijn Garnier (Ministerie van J & V)
Luc Gielen (Ministerie van J & V)
Jan Jacob Hoefnagels (ervaringsdeskundige)
Marijke Kaptein (directeur Bureau Financieel Toezicht, BFT)
Maartje Kruithof (kantonrechter Rotterdam)
Nadien Langen (toegevoegd gerechtsdeurwaarder)
Andre Moerman (LOSR - Sociaal Werk Nederland)
Linda Montauban (Jurist Gerechtsdeurwaarderskantoor Groot-Evers)
Merel Prenger (toegevoegd-gerechtsdeurwaarder)
Michael Smitskam (toegevoegd-gerechtsdeurwaarder)
Sylvia Visser (gerechtsdeurwaarder)
Jeroen Wegbrands (toegevoegd gerechtsdeurwaarder)
Merijn Windemuller (Stichting Netwerk Gerechtsdeurwaarders, SNG)
Mark van der Zee (oud-gerechtsdeurwaarder en docent Inholland)

Verkennde bijeenkomst

Minco Dermois (oud-gerechtsdeurwaarder)
Patrick Wittebrood (gerechtsdeurwaarder)
Bas de Veer (toegevoegd-gerechtsdeurwaarder)
Roderik Loos (toegevoegd gerechtsdeurwaarder)
Aashna Bhikhari (gerechtsdeurwaarder)

Tamara Bierlee (gerechtsdeurwaarder)

Melanie Jansen (gerechtsdeurwaarder)

Lilith Brouwer (docent HU)

Kelvin Nodelijk (student)

Dit werk valt onder een [Creative Commons Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0 Internationaal-licentie](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

2019 Hogeschool Inholland